

Tomten i Duebrødrevænget.

Af *Hugo Matthiessen*.

Kun *et* Hærstræde — Adelgade fortsat i Skomagergade og Støden — synes i Middelalderen at have ført den samlede Landevejsfærdsel gennem det af Bygraven og Borgdiget helt omsluttede Roskilde; thi foran *Røde Port* i Øst smeltede Veje fra forskellige Verdenhjørner sikkert sammen for at slippe ind i Staden, og hinsides denne for Enden af Støden vaagede »*Budolfi Kirke-Port*« over Indkørselen fra Vest, hvor Vejene atter maa tænkes delte til forskellige Sider. Ringstedgade hører senere Tider til, i Middelalderen dækkedes dens Munding ved Skomagergade af St. Budolfi Kirke og Kirkegaard, og dens Tilknytning til den gamle Byplan er saa uorganisk, at det alene af den Grund maa betragtes som udelukket, at den kan have ført en saa vigtig Trafikaare ud af Staden. Nej, den gamle Landevej til Ringsted er sikkert oprindelig fulgt med det store Hærstræde gennem Roskilde for først Vest for Staden at skille sig ud fra Adelvejen ad Holbæk til. Udenfor den Plet, hvor St. Budolfi Kirke-Port maa tænkes at have ligget i Borgdigets Ring, findes der mellem selve Bybakken og det vestligere liggende høje Terræn, hvor indtil fornylig de saakaldte »høje Stier« gik, en tydelig Sænkning, i hvilken Byens Grav fordum har strakt sig fra Syd til Nord, og Snittet for et Kloakanlæg paa dette Strøg tæt Nord for Stødens Munding blottede da ogsaa 1918 en skarpt markeret Gravprofil., svarende til den, der for faa Aar siden kom for Dagen under

Grundgravning i Jærnbanegade umiddelbart Syd for Vor Frue Kirke.¹⁾

Paa Bakkehædet Vest for Bygraven ligger den berømte *Helligkors-Kilde* og Nord for denne det saakaldte *Duebrødre-Vænge*, paa hvis Jorder Plovjærnet Aar efter Aar er stødt paa Ruiner, og hvor Professor Kornerup, Roskildes fortjente Historiker, i sin Tid lod foretage en mindre Udgravning, der dog ikke gav nævneværdigt Resultat. Naar Kornerup paabegyndte denne Undersøgelse, var det i Haab om at finde Sporene af det gamle Helligaandshus, som oprindeligen laa udenfor Byen, men 1253 af Jakob Erlandsen indflyttedes til en Grund Vest for St. Laurentii Kirke.²⁾ Hvor denne Stiftelse, som siden smeltede sammen med Duebrødre Hospital, oprindeligen har ligget, ved man imidlertid intet om; thi klart og uomtvisteligt har Museumsinspektør Carl Neergaard paavist, at Tomten paa Bakkesiden hinsides Roskildes vestre Bygrav tilhørte det ældste Duebrødre Hospital, som fra sin Indstiftelse til Midten af 17. Aarhundrede havde ligget her, og efter hvilket Vænget fik Navn.³⁾

Duebrødre Hospital, en godgørende Stiftelse, hvis Oprettelse synes at falde mellem Aarene 1308 og 1369, omdannedes 1478 af Christian I til et Kanonikat, idet »Rente« og Tilliggende for Fremtiden skulde tjene til Underholdning for en Kannik ved Domkirken, mod at denne til Gengæld forsørgede 4 Fattige, der »skulde bære den Helligaands Tegn, en Due«, gav Middagsmad til 2 Skolepeblinge samt afholdt daglige Messer for Kongens og hans Families Sjælefred.

Efter Reformationen forfaldt Hospitalet stærkt, særlig rigt eller stort havde det ingenlunde været, og et 1557 afholdt Syn giver et malende Billede af, hvor ussel dets Forfatning var. De Huse, hvori de Fattige boede, be-

1) Fundberetning i Nationalmuseets Arkiv.

2) J. Kornerup: Roskilde i gamle Dage, 32 og 184.

3) Carl Neergaard: Helliggesthus og Duebrødrehospital i Roskilde, Kirkehistoriske Samlinger 4. Række VI 445—97. Om Hospitalets Historie se desuden H. F. Rørdam: Duebrødre Stiftelse i Roskilde i ældre Tid, Kirkeh. Saml. 4 II 493—530.

skrives som Lerhuse, dækkede af Straatage, Kirken henlaa i usømmelig Tilstand, idet mange Sten var faldne ud af Fundamentet, Taget daarligt og Loft og Hvælvning borte, medens Forstanderens Gaard var ringe af Stand, det bedste af Husene, der var »to Loft højt og muret mellem Stolper«, kaldes »taglamt og saare ufærdigt indeni«, og Laden »havde stor Hjælp behov«. Der blev nu foretaget ret grundige Udbedringer af de forfaldne Bygninger, Kapellet og de andre Huse istandsattes, og et Par nye opførtes, men først 1570 kom Hospitalet rigtig paa Fode, da Kongen lod St. Jørgensgaarden — »Spidalsbjerghuset« — og det bag St. Laurentii Kirketaarn liggende Helliggesthus med al deres Gods og Rente forene med Duebrødre, i hvis Bygninger Lemmerne skulde samles og forplejes under et. Efter at de 3 middelalderlige barmhjertige Stiftelser saaledes var smeltet sammen, gik Duebrødre en Opblomstring i Møde, 1570 fik Forstanderen til Bygningernes Forbedring overladt Materialerne af den gamle St. Olai Kirke, og 1577 modtog han kongelig Tilladelse til «at maa lade bygge udi samme Hospital et nyt Hus af god, fast Bygning». Lige til Midten af 17. Aarhundrede vedblev Duebrødre at ligge paa Bakkeskraaning Vest for Byen, hvorpaa det — uvist hvilket Aar — flyttedes ind til Staden omtrent til den nuværende Plads ved Fondens Bro Syd for Domkirken. Denne Indflytning var 1654 fuldbyrdet, Kirken fik dog — øde og prisgivet Forfald — Lov at staa nogle Aar endnu, men 1661 jævnedes ogsaa denne formentlig sidste Rest af det gamle Duebrødre med Jorden, og Tomten udlagdes som Sædeland.

Under de i Løbet af Foraaret og Sommeren 1918 paa-begyndte anselige Vejanlæg i dette Vænge bragte Gravningerne Rester af Kampestensfundamenter for Dagen, et Fund, som — godhedsfuldt indberettet til Nationalmuseets 2. Afdeling af Hr. Stadsingeniør Mortensen — gav Stødet til, at der iværksattes en Undersøgelse, støttet af Roskilde Byraad, som paa mange Maader viste Sagen Interesse. Det stærkt forcerede Vejarbejde medførte dog, at de Dele af Bygningsfundamenter, som laa paa tværs

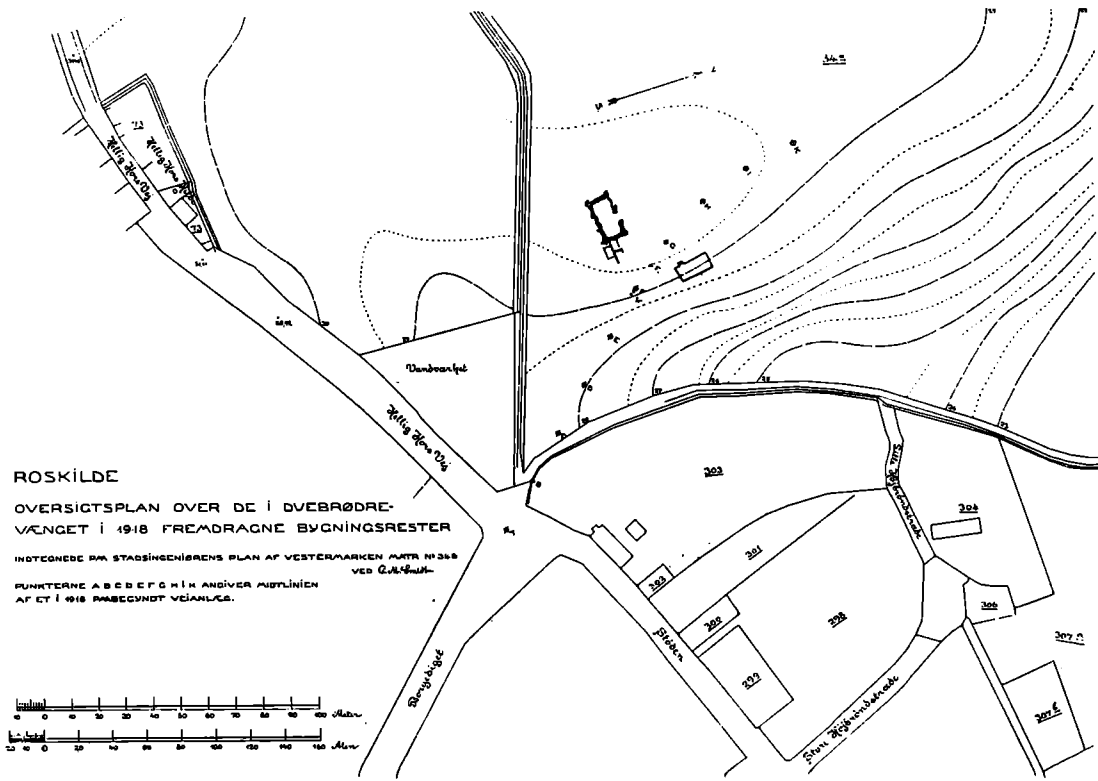
af Vejbanen, forsvandt saa hurtigt, at en fyldestgørende Opmaaling og Undersøgelse ikke kunde iværksættes, saa meget mere som en Del af disse Rester var ryddet bort, inden man blev opmærksom derpaa.

Som ovenfor anført havde Museumsinspektør Carl Neergaard i sin Afhandling om Duebrødre fastslaaet, at dette Hospital fra sine første Dage og til Midten af 17. Aarhundrede havde ligget i det Vænge, som var opkaldt efter det, og det Resultat, han ud fra historisk Kildemateriale saaledes var naaet til, blev Punkt for Punkt bekræftet og underbygget rent arkæologisk gennem de lagtagelser, Gravningerne i Vænget aabnede Adgang til.¹⁾

De i det følgende nærmere omtalte ret anselige Møntfund, hvis Grænseaar falder o. 1350, peger hen paa den Periode, i hvilken Duebrødre maa tænkes at være grundlagt. Kirkefundamenter afdækkedes med Rester af middelalderlige Grave og middelalderlige Byggeemner, spinkle Rækker af Sten lagt i løst Fyld synes at have baaret Bindingsværkshuse, af hvilke der i 16. Aarhundrede omtales flere, og fra samme Tid skriver sig en Del Smaasager, Stumper af Kakler, Lerpotter og lignende, som fandtes i Fylden. Store Mængder af Dyreknogler, især Ben af Okser, Faar og Svin fandtes lagvis i den nordlige Del af Udgravningen, synlige Vidnesbyrd om et rigt Forbrug af animalsk Føde, der vistnok delvis maa forklares ud fra den Omstændighed, at Hospitalet, som laa saare bekvemt ved Hovedvejene Vest for Byens Port, ofte har været bebyrdet med Gæsteri.²⁾ Paa ret mærkelig Maade afspejler Duebrødres Historie sig i Fundene, der gennem de aflejrede Kulturlag uomtvisteligt bevid-

1) Museet skylder Hr. Materialforvalter Jensen Tak for hans utrættelige Hjælpsomhed under det daglige Arbejde paa Tomten.

2) Museumsdirektør Dr. M. Mackeprang har velvilligt gjort mig opmærksom paa fig. Poster af Sorø Lensregnskaber 1562: »Blev fortæret udi Roskild til Røstning til 29 Personer, som Her Abbed laa i Duebrøder med udi 4 Nætter og 4 Dage, 73½ Mark 4 Sk. Item givet og skænket Værtinden til Gæstpendinge et Stykke Guld, som gjaldt 8 Mark.«

ner, at Tomten har været beboet fra Middelalderen til op i det 17. Aarhundrede, og dette Billede nuanceres yderligere, naar man fæster Opmærksomheden paa Undersøgelsens enkelte Resultater.

Paa hosstaaende Oversigtsplan, hvor Vejanlægget er afmærket med en Række Bogstaver, er mod Vest afsat Grunden for Kirken, mod Øst Omridset af en grundmuret Kælder, de to Yderpunkter for Bygningskomplekset, som blev Genstand for en nøjere Undersøgelse. Efter alt at dømme har Hospitalet nemlig bestaaet af en Række delvis sammenhængende *Bygninger i en Vinkel Nord—Syd—Vest*, samt muligvis en nordlig Bindingsværksfløj. Midt i dette Anlæg afdækkedes en *Brønd* med en Brøndramme af svære Egebjælker, ved Grundplanens Punkt F viste et Fundament sig at have gaaet i Øst—Vest tværs over Vejbanen, og tæt Syd herfor stødte man bl. a. paa et af røde Munkesten muret, cirkulært *Ildsted*, fyldt med Aske og Trækul.

Tæt Vest for Vejen fremdroges Fundamentet af en aflang Bygning, som antagelig har været *Hospitalets Kirke*, hvis fire Sider var sat med større og mindre Kampesten i Ler. Hist og her ovenpaa Grundstenene iagttoges Kalklag af ujævn Tykkelse, de sidste Rester af de Mure, de har baaret, men af de mange Brokker af røde Munkesten, middelalderlige Tagsten, samt Ribbe- og Profilsten af gothisk Form kunde man drage den Slutning, at Bygningen i hver Fald delvis maa have været opført af brændte Sten. Murenes Længdeakse var Øst—Vest, og paa Hjørnerne samt ved Langsiderne udgravedes dybere liggende, stærkt afpillede Fundamenter for Stræbepiller — 4×4 —, af hvis Tilstedeværelse det turde fremgaa, at Kirkerummets Indre har været overspændt af 3 Fag Hvælvinger, fra hvilke antagelig de i Fylden fundne Ribbesten skriver sig. Indgangsdøren synes at have været midt i Nordvæggen, nogle spinkle Skillerumsfundamenter tværs over Rummet var næppe oprindelige, og det samme gælder antagelig nogle lette Grunde af Lim- og Kampesten i Tilknytning til Kirkens Østgavl. Disse synes kun at kunne have baaret mindre Bygninger, medens en

sværere Mur fra Kirkens sydøstre Hjørne flugtede mod Øst og synes at have strakt sig tværs over Vejbanen til de Fundamentrester, som opgravedes ved Punkt F. —

I umiddelbar Nærhed af Fundamenterne — Nordøst for disse i Vejbanen — havde Arbejdernes Spader blotet en Del Menneskeknogler, og Forekomsten af Skeletter i Mængde indenfor selve Bygningens Mure vidnede uomtvisteligt om, at denne maatte have gjort Tjeneste som Hospitalets Kirke. Endnu under den store Pestepidemi i 1711, under hvis Rasen man atter i Roskilde tog sin Tilflugt til Resterne af Kirkegaardene om de nedbrudte Kirker, brugtes ogsaa Duebrødrevænget som Pestkirkegaard¹⁾, og muligvis skriver de Nordøst for Fundamenterne fundne Skeletter sig fra denne Periode, medens en Undersøgelse af Begravelserne indenfor Bygningens Grund afgjort viste, at denne igennem Aarhundreder maa have været anvendt som Gravplads. Fund af Kisterester med smeddede Jærnbærehanke af barok Form inde under Bygningens Gulvlinie talte saaledes for, at Kirken har været i Brug som Gravsted lige til sin Nedbrydelse, medens andre Forhold godtgjorde, at man fra Middelalderen havde stedt de Døde til Hvile under dens Gulv.

Omtrent midt for den nordlige Langmur opgravedes saaledes en *Benkule*, næsten firsidet af Form, flankeret paa alle Sider af Laarknogler og indenfor denne Ramme tæt pakket med Bækkenben og større Knogler af en Mængde forskellige Individuer. Denne Benophobning var aabenbart samlet med Omhu, og i Toppen af den ca. 1 Alen dybe Dyngelaa 3 Kranier. Ved Udgravningen af den middelalderlige Vor Frue Kirketomt i Østerstræde i Holbæk fandtes der indenfor Kirkemurene et Par lignende Benkuler²⁾, fyldte med Knogler fra nedlagte og adspaltede Begravelser og saaledes et Vidnesbyrd om, i hvor stor Udstrækning det Indre af Gudshuset i hine Tider maatte give de Døde Plads.

1) Pontoppidan: Danske Atlas VI 136.

2) Hugo Matthiessen: En middelalderlig Kirketomt i Holbæk, Fra Holbæk Amt, Aarvog 1914, S. 18 f.

I Korpartiets vestlige Del omtrent midt mellem Langmurene paa det Sted, hvor Kordøren maa antages at have haft Plads, stødte man paa Resterne af en *muret, middelalderlig Grav*, opført af røde Munkesten, men i stærkt appillet Skikkelse, idet kun den mellemste Del af Kisten var bevaret, bestaaende af Brudstykker af Langvæggene (2×2 i Kalk formurede Munkesten), overdækkede af 3×3 spærstillede Munkesten, der dannede et Tag og forneden afstivedes af et over Langmurenes Ydersider udkraget Skifte. Baade Hoved- og Benende af Graven var bortryddet, men Hullerne atter lukkede med en Opstabling af Munkesten og Brokker af Munketagsten, saaledes at der dannedes et afstængt lille Rum, i hvilket der laa et paa Issen vendt Kranium, samt Bækkenbenene af et ældre Individ, hvilende paa en flad Kampesten, der som Bund var anbragt i Kisten. Dette mærkelige Fund falder ret godt i Traad med en Række Iagttagelser, man i de senere Aar har gjort paa middelalderlige Gravpladser, hvor svundne Slægters Pietetsfølelse overfor de Døde ofte har kunnet give sig de ejendommeligste Udslag¹⁾. Pladsmangel har i dette Tilfælde krævet en ældre, muret Grav som Offer, under Indrettelsen af yngre Begravelser har man baade fra Øst og Vest lidt efter lidt brudt ned af den, men til Slut ladet Midten af Kisten staa, indrettet den som Bengemme for de vigtigste af Beboerens Knogler og atter omhyggeligt lukket Gravens aabne Gavle med et Gærde af løse Stene.

Det er dog ikke alene disse Rester af Begravelser fra forskellige Tider, som udpeger denne Bygning som Kirketomt, nej, ogsaa ad anden Vej finder denne Antagelse Bekræftelse, — nemlig gennem et i Februar 1661 før Nedbrydelsen afholdt Syn over den gamle Duebrødre Kirke²⁾. Forfalden, appillet og lam paa Tag og Bygning henlaa dette Gudshus, om hvis elendige Forfatning Synsforretningen giver et godt Billede. Tredjedelen af Tagstenene

¹⁾ Fra Holbæk Amt 1914, 18 f.; Hugo Matthiessen: *Sct. Miksels Kirke i Roskilde*, Aarb. udg. af Hist. Samf. for Københavns Amt 1920, S. 79.

²⁾ Kirkehistor. Saml. 4. Række VI B., S. 496 f.

siges at være »afblæst og slet borte«, og — hedder det videre — »findes ellers 11 Underbjælker og 5 Overbjælker, men alt andet indvendigt er ruineret og ganske borte, nemlig Døre, Loftter, Vinduer, Prædikestol, Alter saa og alle andre Stole, og det, som udi saa Maade igenstaar, er ganske brøstfældigt, saaat dersom det længe skal blive bestaaende, staar det ej til at hjælpe, ej heller kan komme Stedet til Nytte«. Særlig Interesse har Synsforretningen dog ved at angive Kirkebygningens Størrelse, idet det hedder, at »først befindes Muren begge Sider Kirken, hver Side 20 og 1 Alen lang og udi Bredden paa hver Ende 12 Alen lang«; thi disse Maal svarer saa nøje, man kan forlange det, til Dimensionerne af de fremdragne Bygningsrester, hvis indre Længde er $21\frac{1}{2}$ Alen, Bredde 10 Alen og selve Fundamentbredden ca. 2 Alen.

I Kirkerummets nordøstre Hjørne tæt inde ved, ja delvis ind imellem de svære Grundstene gjordes endvidere et ret anseligt *Møntfund*, bestaaende af ca. 200 Mønter, løst liggende i Fylden. Fundet var af broget Art, tællende dels prægede Mønter, dels og især nordtyske Hulpenninge, og kun 2 danske Mønter forekom, begge prægede i Roskilde selv i Valdemar Atterdags Dage. Efter den kgl. Mønt- og Medaillesamlings Bestemmelse bestod Fundet af følgende Stykker: Engelske Sterlinger fra Edvard I (1280—1307) 6 Stkr., Edvard II (1307—27) 11, Edvard III's første Tid 1, fra Tiden 1351—60 1. Hertil kom en ubestemmelig continental Eftermøntning af Sterling, 1 Sterling fra Alexander III (1249—86) af Skotlands sidste Aar, samt $\frac{1}{2}$ Gros au lion fra Grevskabet Flandern, præget under Ludvig I eller II (1322—46—84). Hovedmassen var dog nordtyske Brakteater, dels hele, dels overklippede, nemlig 50 hele 7 halve fra Hamborg, 26 hele fra Lyneborg, $3\frac{1}{2}$ fra Lybæk, samt muligvis 6 yderligere fra samme By, 43 og 5 halve fra Meklenborg, $\frac{1}{2}$ fra Stargard, og som Efterslæt opsamledes og indbragtes senere som fundne i Fylden, rimeligvis fra samme Hjørne af Kirken, 1 Sterling fra Edvard I, $\frac{1}{2}$ svensk Brakteat fra Magnus Smeks sidste Tid, samt 33 hele og 11 halve nordtyske Hulpenninge fra Hamborg, Lyneborg,

Lybæk og Meklenborg. Grænseaaret for Mønterne er 1351 (Edvard III) eller muligvis lidt senere (den svenske Brakteat), efter hvilken Tid Mønterne maa være nedlagte. Ingen af disse naar længere tilbage i Tid end 1280.

Ude i Vejbanen — Grundplanens Punkt I — opgravedes desuden ca. $\frac{1}{2}$ M. under Terrænkoten en 0,16 M. høj *Kande* af rødligt Ler med tyk grønlig Glassur, middelalderlig af Form, buget og med Fingerindtryk om Fodranden, samt en kort Bøjlehank med Længderiller, og indhyllede i Stumper af Tøj laa der i denne Kande ialt 336 *Mønter*. Fra England hidrørte 4 Long-cross-sterlings fra 1248—79, 9 Sterlinger fra Edvard I, 12 fra Edvard II, samt 1 fra Alexander III af Skotlands sidste Aar. Grevskabet Porcien var repræsenteret ved 1 Esterling fra Gaucher af Châtillon (1314—29), Grevskabet Luxembourg ved 1 Esterling, præget under Johan den Blinde (1309—46), og Herskabet Lippe ved 1 fra Bernhard III's senere Tid 1248—65. Resten af Mønterne var halve og hele Hulpenninge, saaledes fra Hamborg 92 og 54 halve, fra Oldenborg 1 (1301—45), fra Lyneborg 35 og 8 halve, fra Lybæk 10, samt maaske 5 og 6 halve, fra Meklenborg 38 og 44 halve, fra Stralsund 1 og 2 halve og endelig 5 og 6 halve af ubestemt Oprindelse. Alt i alt 29 Sterlinger, 187 hele og 120 overklippede Hulpenninge, af hvilke Mønter de yngste er fra 1314 (Porcien), efter hvilken Tid Krukken altsaa maa være nedsat i Jorden. Ingen af Mønterne naaede længere tilbage i Tid end 1248.

De Øst for Vejbanen fundne Bygningsrester udgjorde en regelmæssig, firkantet *Kælder*, hvis Mure stod udmærket godt bevarede i 1 Meters Højde over det stenbrolagte Gulv. Hele Tomten var oversaaet af meget store, løse Kampesten, med hvilke ogsaa Kælderrummet delvis var opfyldt, saa det voldte en Del Besvær at faa den ryddet, og først da dette var sket, kunde Rummets Indre lægges frit. En fuldstændig Udgravning af Bygningens fire Ydersider foretoges dog ikke, da den vilde have nødvendiggjort Flytningen af ret betydelige Fylddynger og saaledes foraarsaget unødvendig Udgift; thi Prøvegravninger hist og her var fuldt tilstrækkelige til at vise, at

Murtykkelsen paa de 3 Sider var 35—40 Cm, medens den paa Vestsiden kun beløb sig til ca. 30. Som det syntes, havde man ved en Pakning af store Sten yderligere søgt at afstive Ydermurene.

De 4 Kældermure viste den Ejendommelighed, at de var meget afvigende i Materiale, idet visse Partier var opført af Fraadsten, andre af Lim-, Kampe- eller Munkesten, et Forhold, som vakte Formodning om, at Kælderen kunde være bygget af Materialer fra andre nedrevne Bygninger, da det jo ellers unægtelig vilde være paafaldende at se saa mange forskellige Byggeemner anvendt i en Kælder, hvis Kvadrat kun var $5\frac{1}{2} \times 12$ Meter.

I Aaret 1577, da Duebrødre-Hospitalet var meget lille og forfaldent, havde Kong Frederik den Anden da ogsaa bevilget Hospitalsmesteren, at han maatte lade opføre et Hus af god og fast Bygning, og 7 Aar tidligere havde Kongen skænket Hospitalet den gamle *St. Olai Kirke*, der efter Reformationen henlaa øde paa sin Kirkegaard ved *St. Ols*gade tæt bag nuværende Hotel Prinsen. Denne overflødige Kirkebygning fik Hospitalsforstanderen Tilladelse til at nedbryde og anvende Sten og Tømmer deraf til Byggearbejder paa Duebrødre. Med disse Kongebreve i Erindring forstaar man bedre det fremgravede Kælderrums ejendommelige Karakter; thi de i Væggene forekommende middelalderlige Byggematerialer, særlig et saa typisk Emne som Fraadstenskvadre, turde bestemt tale for, at disse ret solide Kældermure hidrører netop fra det Hus »af god, fast Bygning«, som opførtes i Aaret 1577, og i hvilket efter al Sandsynlighed ogsaa Sten af den ærværdige *St. Olai Kirkes* Mure har fundet Anvendelse.

Et Blik paa Kælderrummets Vægge vil vise, i hvor høj Grad brogede og uensartede de var af Støbning. Medens søndre Mur kun ved sit sydøstre Hjørne fandtes regelmæssig opsat med Fraadsten af forskellig Størrelse og Tykkelse, formurede i haandslaaet Kalk, bestod den i Resten af sin Længde af svære, rundede Kampestenene, sammenbundne med Ler. Fraadsten — hist og her, særlig ved det nordlige Hjørne, iblandet Kvadre af Limsten — beherskede hovedsageligt hele Østvæggen, Nordvæggen

derimod var overvejende bygget op af Limstenskvadre, og endelig viste den vestre Langmur sig at være opført i Kalk af røde Munkesten af normal Størrelse, murede i blandet Skiftegang, men dog aldeles overvejende Krydsskifte med Bindere lagt i Række for sig, Løbere for sig, — atter et Træk, som kunde tyde paa, at Bygningen muligvis er opført i Frederik den Andens Dage.

I Kældrens Vestvæg afdækkedes Resterne af en muret Trappe med lige Løb og 6 Trin, lagte med røde Munkesten, og i Trappens murede, søndre Karm var paa Indersiden fastgjort en solid Stabel af Jærn, i hvilken Kælder døren maa have været anbragt. Gulvets Stenbro havde Hæld fra begge Sider mod en tydeligt markeret Rende, som løb ind mod Østmuren, paa hvis Midte der i Gulvhøjde var brudt en Afløbskanal med Fald udefter. Da Terrænet her jævnt glider ned mod den Sænkning mellem Duebrødrevænget og Byen, i hvilken Voldgraven har ligget, kunde Spildevandet ad denne Vej ledes ud af Kælderen, og om dennes Anvendelse giver maaske Fundet af en Malm-Tøndetap et Vink. Denne, der — ikklædt prægtig grøn Patina — kronedes af en Hane, laa paa Bunden af Kælderen over Stenbroen i det sydøstre Hjørne i Selskab med Spidsen af en Lysesaks af Malm fra Slutningen af det 16. Aarhundrede. Paa Tanhusets Flade var en flakt, lybsk Ørn støbt i fladt Relief, og fra omtrent samme Periode skrev sig de enkelte Skaar af trebenede Potter og grønt glasserede Kakler, som opsamledes af Fylden i dette Nabolag.

Vejarbejderne krævede Fjernelsen af denne Kælder — den bedst bevarede Bygning paa Duebrødre-Tomten —, og kort efter dens Udgravning bortryddedes den fuldstændigt, hvorimod Kirkefundamentet Vest for Vejbanen fik Lov at ligge, takket være Byraadets varme Interesse for dets Bevarelse; thi skønt det var stærkt afpillet, udtalte man fra Byraadets Side med en sjælden Pietet Ønsket om at maatte frede om disse fattige Spor af Kirken i den godgørende Stiftelse, der har spillet saa smuk en Rolle i Byens Historie gennem snart 600 Aar. Det var Tanken at indramme disse Mure i et Anlæg med Plæner

og Blomster; men inden disse Planer, som maa løses i Sammenhæng med Reguleringen og Bebyggelsen af hele Vænget, er ført ud i Livet, har Grunden desværre lidt en Del Overlast ved hensynsløs Behandling fra Børns og Besøgendes Side. Det ødelagte vil dog forholdsvis let kunne rettes, og det er at haabe, at Byraadets smukke Tanke maa blive virkeliggjort, saa snart Forholdene gør det muligt; thi Stedet fortjener synligt at bevare et lille Minde om det gamle Hospital, som saa malerisk laa hinsides Byens Grav, hævet paa Bakkens Hæld med Udsigt over By og Domkirke og paa alle Sider omsluttet af dette blide, sjællandske Landskab, som tungt af Korn drager sine bløde Linjer vidt ud i det aabne Land.
